

Kohtuasi C-575/23**Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1****Saabumise kuupäev:**

15. september 2023

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Conseil d'État (Belgia kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

31. august 2023

Kaebajad:

FT

AL

ON

Vastustaja:

État belge

Menetlusse kaasatud isik:

Orchestre national de Belgique

I. Asjaolud ja vaidlustatud akt

- 1 26. juulil 2021. aastal esitatud hagiavalduses paluvad FT, AL ja ON tühistada 1. juuni 2021. aasta kuningliku dekreeedi Orchestre national de Belgique'i (Belgia Rahvusorkester, edaspidi „ONB“) loominguiliste töötajate autoriõigusega kaasnevate õiguste kohta (Arrêté royal relatif aux droits voisins du personnel artistique de l'Orchestre national de Belgique, *Moniteur belge*, nr 2021042025, 4.6.2021).

- 2 Enne vaidlustatud akti vastuvõtmist räägiti menetlusse astujaks oleva ONB muusikute autoriõigusega kaasnevate õiguste kasutamine üksikjuhtumi kaupa läbi töösuhete koostöönõukogus (pr.k. Comité de concertation de base).
- 3 Alates 2016. aastast käivad töösuhete koostöönõukogus ONB ja muusikute ametiühingute delegatsioonide vahel läbirääkimised autoriõigusega kaasnevate õiguste kasutamise tasustamist puudutava kokkuleppe sõlmimiseks. Tänapäevaks ei ole need läbirääkimised tulemust andnud.
- 4 ONB tegi 2019. aasta septembris muusikutele ettepaneku allkirjastada eraldi lepingud, milles nähakse ette teatavad kindlasummalised maksed, mis tehakse kõnealuse lepingu allkirjastanud muusikutele kohe ning ülejäänutele alles pärast kuningliku dekreei vastuvõtmist.
- 5 Kuninglik dekreet, mis on vaidlustatud aktiks, võeti vastu 1. juunil 2021. Selle preambulis on eelkõige märgitud, et:

„Pidades silmas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. aprilli 2019. aasta direktiivi (EL) 2019/790, mis käsitleb autoriõigust ja autoriõigusega kaasnevaid õigusi digitaalsel ühtsel turul ning millega muudetakse direktiive 96/9/EÜ ja 2001/29/EÜ;

[...]

Arvestades, et majandusseadustiku (Code de droit économique) artikli XI.205 lõike 4 kohaselt on lubatud, et juhul kui esitaja esitab teost töölepingut või teenistuseeskirju täites, antakse autoriõigusega kaasnevatest õigustest tulenevad varalised õigused üle tööandjale, kui õiguste üleandmine on sõnaselgelt ette nähtud ning teose esitamine kuulub lepingu või teenistuseeskirjade kohaldamisalasse;

Arvestades, et Belgia Rahvusorkestri nõuetekohaseks toimimiseks on nõutav, et talle antaks üle kõik Belgia Rahvusorkestri esitajate esitustega ja esituste kasutamisega seotud õigused;

Arvestades, et direktiivi (EL) 2019/790 [...] artiklis 18 on sõnastatud esitajate õiglase ja proportsionaalse tasu põhimõte, võttes arvesse lepinguvabaduse põhimõtet ning õiguste ja huvide õiglast tasakaalu;

Arvestades, et sama direktiivi põhjenduses 73 on täpsustatud, et ka kindlasummaline makse võib olla proportsionaalne tasu ning et liikmesriigid võivad arvesse võtta iga sektori eripära;

Arvestades, et käesolevas kuninglikus dekreedis sätestatud tasu näib sektori eripära, Belgia Rahvusorkestri muusikute autoriõigusega kaasnevate õiguste kasutamisest saadavat kasu ning sarnase suuruse ja õigusliku staatusega Belgia orkestrites autoriõigusega kaasnevate õiguste eest makstavat tasu arvestades õiglane ja proportsionaalne;

[...]“.

Kuningliku dekree di resolutiivosa on sõnastatud järgmiselt:

„Artikkel 1. Käesolevas dekreedis kasutatakse järgmisi mõisteid:

1. Esitaja: Belgia Rahvusorkestri muusik, kes töötab haldusõiguslikus teenistussuhtes või töölepingu alusel, välja arvatud muusik, kes täidab peadirigendi või solisti ülesandeid.

[...]

8. Esitus: esitaja poolt teose esitamine, mida edastatakse või millest tehakse audiovisuaalne salvestis või fonogramm kasutamiseks Belgia Rahvusorkestri või tema õigusjärglase poolt ning mille kestus on vähemalt kolm tundi ja mitte rohkem kui neli tundi või vastab „otse edastatava“ kontserdi kestusele. [...]

Artikkel 2. Esitaja annab vastavalt käesoleva dekree di sätetele Belgia Rahvusorkestrile üle autoriõigusega kaasnevad õigused, mis puudutavad tema poolt Belgia Rahvusorkestri teenistuses olles täidetud ülesannete raames toimunud esitusi.

Artikkel 3

§ 1. Artikli 2 alusel antakse Belgia Rahvusorkestrile artiklites 4 ja 6 nimetatud hüvitiste eest üle järgmised autoriõigusega kaasnevad õigused: [...]

§ 2. Artikli 2 ja käesoleva artikli esimese lõike kohaselt üle antavad õigused antakse üle kogu autoriõigusega kaasnevate õiguste kehtivuse ajaks ja kogu maailmas.

[...]

Artikkel 4.

§ 1. Vastutasuna artiklite 2 ja 3 alusel üle antud õiguste eest makstakse ühe täisaasta vältel teoseid esitanud esitajale hüvitisena 600 eurot (bruto) aastas. Esitaja puhul, kes ei ole teoseid esitanud täisaasta vältel, on hüvitise suuruseks 24 eurot (bruto) ühe esituse eest. [...]

§ 2. Summa makstakse esitajale välja kui „autoriõigusega kaasnevate õiguste tasu“.

§ 3. Käesoleva artikli lõikes 1 nimetatud 600 euro suurune aastane hüvitis hõlmab artiklites 2 ja 3 sätestatud autoriõigusega kaasnevate õiguste üleandmist ulatuses, mis vastab kvoodile kuni 25 esitust aastas. [...]

[...]

Selle kvoodi hulka ei arvata fonogrammide salvestamist stuudios [...]. Viimati nimetatu eest makstakse eraldi hüvitist 3000 eurot fonogrammi kohta, mis jagatakse osalevate esitajate vahel võrdselt.

Selle kvoodi hulka ei arvata televisioonis (taas)edastamiseks audiovisuaalselt salvestatavaid esitusi, mille eest korraldaja maksab tasu Belgia Rahvusorkestrile. Tasu, mille Belgia Rahvusorkester saab televisioonis taasedastamise eest, makstakse osalenud esitajatele võrdses osades.

Käesolevas lõikes nimetatud esituste kvoodi ületamise korral makstakse esitajale täiendavat hüvitist 24 eurot (bruto) esituse kohta.

§ 4. Lisaks käesoleva artikli lõikes 1 sätestatud hüvitisele on esitajal õigus saada autoriõigusega kaasnevate õiguste eest täiendavat hüvitist mõne täielikult eraõigusliku isiku ja Belgia Rahvusorkestri vahelise lepingu täitmise korral. Täiendava hüvitise maksmise tõttu ei või Belgia Rahvusorkestri poolt selle lepingu täitmine ühelgi juhul muutuda kahjumlikuks.

Selle hüvitise suuruseks on kõigi esitajate kohta kokku 50% Belgia Rahvusorkestri netotulust pärast produktsiooniga seotud muutuvkulude (dirigent, täiendavad muusikud, koorid-solistid, saal, salvestamise kulud, turundus, dramaturgia, ...) maha arvamist ning see jagatakse võrdses osades osalenud esitajate vahel.

[...]“.

II. Õiguslik raamistik

1. Liidu õigus

6 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. aprilli 2019. aasta direktiiv (EL) 2019/790, mis käsitleb autoriõigust ja autoriõigusega kaasnevaid õigusi digitaalsel ühtsel turul ning millega muudetakse direktiive 96/9/EÜ ja 2001/29/EÜ (ELT 2019, L 130, lk 92), tugevdab autorite ja esitajate kaitset. Seal on neile sätestatud õigus saada oma teoste kasutamiseks sõlmitavate lepingute alusel õiglast tasu.

7 Põhjendused 72 ja 73 on sõnastatud järgmiselt:

„72. Autorid ja esitajad on tasu eest kasutamiseks litsentsi või õigusi üle andes (ka omaenda ettevõtete kaudu) tavaliselt nõrgem lepingupool ja need füüsilised isikud vajavad käesoleva direktiiviga sätestatud kaitset, et saada täiel määral kasu liidu õigusega ühtlustatud õigustest. Kaitsmise vajadust ei

teki, kui lepingupartner tegutseb lõppkasutajana ega kasuta teost või esitust ise, nagu võib näiteks toimuda mõne töölepingu puhul.

73. Autorite ja esitajate tasu peaks olema kohane ja proportsionaalne litsentsitud või üleantud õiguste tegeliku või potentsiaalse majandusliku väärtusega, võttes arvesse autori või esitaja panust kogu teosesse või muusse materjali ning kõiki muid asjaolusid, nagu turutavad või teose tegelik kasutamine. Ka kindlasummaline makse võib olla proportsionaalne tasu, kuid see ei peaks olema reegel. Liikmesriikidel peaks iga sektori eripära arvesse võttes olema õigus kindlaks määrata kindlasummaliste maksete kohaldamise konkreetsed juhud. Liikmesriigid peaksid saama vabalt rakendada kohase ja proportsionaalse tasu põhimõtet kehtiva või vastset kasutusele võetud korra kaudu, mis võivad hõlmata kollektiivläbirääkimisi ja muid viise, tingimusel et selline kord on kooskõlas kohaldatava liidu õigusega.“

- 8 Põhjendused 74–78 puudutavad autorite ja esitajate vajadust saada teavet, et hinnata oma õiguste majanduslikku väärtust – sealhulgas aja jooksul ja võrreldes nende õiguste üleandmise eest saadud tasuga –, läbipaistvuse olulisust selles valdkonnas ning vajadust selle tasu kohandamise korra järele.
- 9 Põhjenduses 82 on märgitud: „Käesolevat direktiivi ei tohiks tõlgendada nii, et see takistaks liidu autoriõiguse kohaselt ainuõiguste omajatel [lubada] oma [teoste või muu] materjali tasuta [kasutamist], sealhulgas tasuta lihtlitsentside kaudu, mis on kasulikud kõigile kasutajatele“ [täpsustatud sõnastus].
- 10 3. peatükis „Autorite ja esitajate õiglase tasu kasutamislepingutes“ sisalduvad muu hulgas järgmised sätted:

Artikkel 18 – Õiglase ja proportsionaalse tasu põhimõte

1. Liikmesriigid tagavad, et autoritel ja esinejatel, kes oma teoste või muu materjali kasutamise ainuõigused litsentsivad või üle annavad, on õigus saada õiglast ja proportsionaalset tasu.
2. Lõikes 1 sätestatud põhimõtte rakendamiseks liikmesriigi õiguses võivad liikmesriigid kasutada erinevaid kordi, võttes arvesse lepinguvabaduse põhimõtet ning õiguste ja huvide õiglast tasakaalu.

Artikkel 19 – Läbipaistvuskohustus [...]

Artikkel 20 – Lepingu kohandamise kord

1. Liikmesriigid tagavad, et juhul kui puuduvad käesolevas artiklis sätestatud korrigeerivad korda pakkuvad kollektiivlepingud, saavad autorid ja esitajad või nende esindajad nõuda isikult, kellega nad on sõlminud lepingu nende õiguste kasutamiseks, või selle isiku õigusjärglastelt täiendavat, asjakohast ja õiglast tasu, kui algselt kokkulepitud tasu osutub

ebaproportsionaalselt väikeseks võrreldes teose või esituse kasutamisest tuleneva otsese või kaudse kogutuluga.

[...]

Artikkel 22 – Tagasivõtmise õigus

1. Liikmesriigid tagavad, et kui autor või esitaja on teose või muu kaitstud materjaliga seotud õiguse litsentsinud või üle andnud ainuõigusena, võib ta litsentsi või üleantud õigused osaliselt või täielikult tagasi võtta, juhul kui teost või muud kaitstud materjali ei kasutata.

2. Liikmesriigi õiguses võib ette näha lõikes 1 sätestatud tagasivõtmise korda reguleerivad erisätted, võttes seejuures arvesse:

[...]

Liikmesriigid võivad loobuda tagasivõtmise korra kohaldamisest juhul, kui teosed või muu materjal sisaldavad üldjuhul paljude autorite või esitajate panust.

[...]“.

Artikkel 26 – Ajaline kohaldamine

1. Käesolevat direktiivi kohaldatakse kõikide teoste ja muu materjali suhtes, mis on 7. juunil 2021 või pärast seda kaitstud autoriõigust käsitlevate liikmesriikide õigusnormidega.

2. Käesoleva direktiivi kohaldamine ei mõjuta enne 7. juunit 2021 sooritatud toiminguid ega omandatud õigusi.

[...]

Artikkel 29 – Ülevõtmine

1. Liikmesriigid jõustavad käesoleva direktiivi täitmiseks vajalikud õigus- ja haldusnormid hiljemalt 7. juuniks 2021. [...]“

2. Liikmesriigi õigus

- 11 Vaidlustatud akti vastuvõtmise ajal sisaldasid majandusseadustiku XI osa 5. jaotise „Autoriõigus ja autoriõigusega kaasnevad õigused“ 3. peatükis „Autoriõigusega kaasnevad õigused“ järgmised sätted:

„Artikkel XI.203. [...]

Käesolevas peatükis käsitletavat autoriõigusega kaasnevad õigused kuuluvad vallasvara hulka, on tervikuna või osaliselt üle antavad ja

loovutatavad kooskõlas tsiviilseadustiku (Code civil) normidega. Eelkõige saab neid võõrandada või anda liht- või ainulitsentsi nende kasutamiseks.

[...]

Artikkel XI.205

§ 1. Üksnes esitajal on õigus oma esitust reprodutseerida või lubada selle reprodutseerimist mistahes viisil ja vormis, otseselt või kaudselt, ajutiselt või alaliselt, täielikult või osaliselt.

[...]

§ 4. Kui esitaja esitab teost töölepingut või teenistuseeskirju täites, võidakse varalised õigused anda üle tööandjale, kui õiguste üleandmine on sõnaselgelt lepingus või teenistuseeskirjades ette nähtud ja teose esitamine kuulub lepingu või teenistuseeskirjade kohaldamisalasse.

[...]

Õiguste ülemineku ulatus ning tingimused ja kord võidakse kindlaks määrata kollektiivlepingus.

[...]

Artikkel XI.206 [...]

§ 4. Kui pole sätestatud teisti, on tasu summa proportsionaalne audiovisuaalse teose kasutamisest saadava tuluga. Sellisel juhul edastab produtsent esitajale vähemalt kord aastas ülevaate iga kasutamise viisi eest saadud tulu kohta.

[...]“.

- 12 Seadus, millega võeti üle direktiiv 2019/790, kuulutati välja 19. juunil 2022. Selle seadusega muudeti mõnesid eelviidatud sätteid.

Artikkel XI.205 on sestpeale sõnastatud järgmiselt:

„§ 1. Üksnes esitajal on õigus oma esitust reprodutseerida või lubada selle reprodutseerimist mistahes viisil ja vormis, otseselt või kaudselt, ajutiselt või alaliselt, täielikult või osaliselt.

[...]

§ 4. Kui esitaja esitab teost töölepingut või teenistuseeskirju täites, võidakse varalised õigused anda üle tööandjale või anda tööandjale litsents nende kasutamiseks, kui õiguste üleandmine või litsentsi andmine on

lepingus või teenistuseeskirjades sõnaselgelt ette nähtud ja esitamine kuulub lepingu või teenistuseeskirjade kohaldamisalasse.

[...]“.

Õigus saada kasutamislepingute alusel õiglast proportsionaalset tasu on sõnastatud järgmiselt:

„Artikkel XI.205/1. Kui esitaja on kasutamislepinguga üle andnud oma ainuõigused esituse kasutamiseks või andnud selleks litsentsi, jääb talle õigus saada õiglast ja proportsionaalset tasu“.

Viimaks on uues artiklis XI.205/5 sätestatud:

„Artikkel XI.205/5. Kollektiivlepingus võib eelkõige kindlaks määrata:

1. üleantavate õiguste või nende kasutamiseks antava litsentsi ulatuse;
2. õiguste üleandmise või nende kasutamiseks litsentsi andmise tingimused ja korra;
3. üleandmise või litsentsi andmise eest tasu maksmise tingimused ja korra;

[...]“.

III. Põhikohtuasja poolte peamised argumendid

1. Esimene väide

- 13 Kaebajad leiavad, et autoriõigusega kaasnevate õiguste üleandmine saab toimuda üksnes nende õiguste omajate nõusolekul. Nad tõlgendavad majandusseadustiku artikli XI.205 lõike 4 neljandat lõiku selliselt, et see võimaldab autoriõigusega kaasnevate õiguste üleandmist kollektiivlepingutega, eelkõige juhul kui teose esitamine toimub töölepingut või teenistuseeskirju täites ning kui varalised õigused antakse üle tööandjale. Nende hinnangul saab teenistussuhtes olevate esitajate autoriõigusega kaasnevate õiguste üleandmine toimuda ainult halduse üldaktiga nagu teenistuseeskirjad, ent seda nende õiguste omajate nõusolekul, mis on antud ametiühingutega saavutatud kokkulepet väljendavas kollektiivlepingus. Ühtki kollektiivlepingut, mis puudutaks vaidlustatud aktiga nende autoriõigusega kaasnevate õiguste üle andmise ulatust ning tingimusi ja korda, ei ole aga sõlmitud.
- 14 Vastustaja ja menetlusse kaasatud isik väidavad, et artikli XI.205 lõikes 4 sisaldub autoriõigusega kaasnevate õiguste üleandmise eriregulatsioon eelkõige juhuks, kui teose esitamine toimub töölepingut või teenistuseeskirju täites. Nende hinnangul ei pea see sel juhul olema koosõlas tsiviilõiguse normidega. Autoriõigusega

kaasnevate õiguste üleandmine võib olla ette nähtud vastavalt kas töölepingus või teenistuseeskirjades. Üleandmise tingimusi ja korda puudutava kollektiivlepingu sõlmimine on üksnes võimalus.

2. Viies väide

Kaebajate seisukoht

- 15 Viies väide puudutab eelõige Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artikli 17, ELTL-i artiklite 10 ja 288 ning direktiivi 2019/790 artiklite 18–20 ja 22 rikkumist.

Esimene osa

- 16 Autoriõigusega kaasnevad õigused on intellektuaalomandi õigused, mille kaitse on tagatud muuhulgas harta artikliga 17. Nende õiguste üleandmine on võimalik, ent ainult majandusseadustiku artikli XI.205 lõikes 4 sätestatud tingimustel, mis tähendab et nende õiguste üleandmise ulatuse ning tingimused ja korra saab kindlaks määrata kas individuaalse kokkuleppe või „kollektiivlepinguga“, mis on tsiviilõiguslikku laadi, eeldades pooltevahelist vabatahtlikku kokkulepet.
- 17 Avalikus sektoris reguleerib tööandjate ja töötajate vahelisi töösuhteid ja eelkõige nende rahalisi tingimusi tavapäraselt haldusasutus ühepoolselt halduse üldaktidega, mis võetakse vastu pärast läbirääkimisi vastavalt seadusele. Sellises haldusõigusnormidega reguleeritavas õiguslikus olukorras on ka ONB ja selle töötajad – nii need, kes on teenistussuhtes kui ka need, kes töötavad lepingu alusel. Selles kontekstis on vaidlustatud aktiga teenistus- või lepingulises suhtes olevate muusikute õigused üle antud ühepoolselt ja ilma huvitatud isikutega individuaalseid või kollektiivlepinguid sõlmimata. Kuna tegemist on aga varaliste õigustega, ei saa neid üle anda ilma nende omaja nõusolekuta, mis võib olla antud ka kollektiivlepingu vormis. Ette nähtud ei ole küll iga muusiku individuaalset nõusolekut – mis ei sobiks hästi kokku võrdsuse ja diskrimineerimise keelu põhimõtetega, millest halduse üldaktis sarnaste olukordade reguleerimisel juhinduda tuleb – ent vaidlustatud akti ei saanud vastu võtta ilma kollektiivlepinguta.
- 18 Kaebajad, kes on teenistussuhtes olevad töötajad, leiavad, et direktiivi 2019/790 3. peatüki sätteid laienevad ka neile. Nende sätete isikulise kohaldamisala määratluses on nimetatud töölepingu alusel töötavaid esitajaid, ent teenistussuhtes olevaid esitajaid ei ole sealt sõnaselgelt välja arvatud.
- 19 Direktiivi 2019/790 artiklit 18 tuleb lugeda lähtudes selle põhjendustest 72 ja 73. ONB ei tegutse lõppkasutajana direktiivi põhjenduse 72 tähenduses, vaid soovib esitajate õigusi omandada selleks, et kasutada nende esitajate esitusi ise koos kolmandate isikutega. Sellest järeldeb, et direktiivis ette nähtud kaitse peab laienema ONB-s nii töölepingu alusel töötavatele kui ka teenistussuhtes olevatele esitajatele.

Teine osa

- 20 Teises osas tõdevad kaebajad, et vaidlustatud akt, mis võeti vastu 1. juunil 2021 ja jõustus *Moniteur belge*'is avaldamise päeval ehk reedel, 4. juunil 2021, avaldati *in extremis* viimasel tööpäeval enne 7. juunit 2021, mis oli direktiivi 2019/790 ülevõtmise tähtaja viimane päev.
- 21 Kaebajate hinnangul uskus vastustaja vaidlustatud akti vahetult enne ülevõtmise tähtpäeva vastu võttes, et pääseb selle direktiiviga pandud kohustustest, mis annavad esitajatele tugevama kaitse ja näevad neile ette õiguse oma õiguste üleandmine lepingu sõlmimisel läbi rääkida, saada õiglast ja proportsionaalset tasu ning edu korral ka täiendavat tasu.
- 22 Vaidlustatud aktiga on neid kohustusi rikutud, kuna sellega kaasneb autoriõigusega kaasnevate õiguste kohustuslik üleandmine, see näeb üleandmise eest vastutasuna ette hüvitise, mis ei ole mitte kuidagi õiglane ja proportsionaalne, see ei näe ette mingisugust täiendavat tasu edu korral ega anna mingisugust õigust saada teavet või omada ülevaadet nende õiguste kasutamise kohta.
- 23 18. detsembri 1997. aasta kohtuotsusest *Inter-Environnement Wallonie* (C-129/96, EU:C:1997:628) tuleneb, et liikmesriigid peavad direktiivis sätestatud ülevõtmistähtaja jooksul hoiduma selliste sätete vastuvõtmisest, mis võivad asjaomase direktiiviga ette nähtud tulemuse saavutamist tõsiselt kahjustada; sama seisukohta kinnitab ka 4. juuli 2006. aasta kohtuotsus *Adeneler jt* (C-212/04, EU:C:2006:443). Selle kohtupraktika kohaselt ei või liikmesriigi asutus võtta vastu ülevõtmisel oleva direktiivi mõju pärssivaid sätteid, vaid peab, vastupidi, juba siis tegutsema sellega kooskõlas.
- 24 Enne 7. juunit 2021 „sooritatud toiminguteks“, millele on osutatud direktiivi 2019/790 artikli 26 lõikes 2, ei saa olla juba kehtivat direktiivi järgima pidavate avaliku võimu asutuste poolt „vastu võetud“ aktid. Vaidlustatud akt on halduse üldakt, mis peab olema kooskõlas direktiivis sisalduvate õigusnormidega ka siis, kui see võeti vastu 9. juuni 2019. aasta ja 7. juuni 2021. aasta vahelisel ajal. Direktiivi artiklit 26 tuleb tõlgendada nii, et see kaitseb õigusi, mille on omandanud autorid ja esitajad, mitte aga õigusi, mille on omandanud kasutajad. Viimaks kaitseb see säte üksnes õigusi, mis on omandatud õiguspäraselt ehk kooskõlas Euroopa õigusega. Artikli 26 lõige 2 ei kuulu pärast 6. juunit 2019 omandatud õiguste suhtes kohaldamisele üksnes siis, kui see ei kahjusta tõsiselt direktiivi 2019/790 eesmärke.
- 25 Direktiivi põhjendusest 82 lähtudes tuleb selle artiklit 26 tõlgendada nii, et see kaitseb autorite ja esitajate omandatud õigusi, mitte aga õigusi, mille on omandanud kasutajad.

Vastustaja seisukoht

Esimene osa

- 26 Vastustaja märgib, et direktiivi 2019/790 artikli 26 kohaldamine ei mõjuta enne 7. juunit 2021 sooritatud toiminguid ega omandatud õigusi. Teiseks ei kuulu teenistussuhtes olevate ametnike – nagu ONB muusikud – rahalised õigused ja kohustused direktiivi 2019/790 kohaldamisalasse. Seega ei saa kaebajad nõuda direktiivi artiklite 18–23 kohaldamist, kuna need puudutavad üksnes esitajaid, kes on sõlminud oma autoriõigusega kaasnevate õiguste kasutamist käsitleva lepingu, mitte aga teenistussuhtes olevaid ametnikke.

Teine osa

- 27 Vastustaja ei nõustu sellega, et ta on vastu võtnud direktiivis ette nähtud eesmärgi saavutamist tõsiselt kahjustavad sätted. See direktiiv ei kuulu kohaldamisele teenistussuhtes olevate esitajate suhtes, vaid üksnes nende suhtes, kes töötavad lepingu alusel. Kuigi vaidlustatud akt jääb vastustaja hinnangul direktiivi kohaldamisalast välja, märgib vastustaja, et otsustas selle akti välja töötamisel juhinduda selle direktiivi üldistest suundumustest. Seepärast on direktiivi sõnaselgelt nimetatud selle akti preambulis ning seal on ONB muusikutele ette nähtud õiglane ja proportsionaalne tasu.
- 28 Vaidlustatud akt ei välista vaidlustatud akti adressaatideks olevate esitajate jaoks võimalust sõlmida ONB-ga individuaalne või kollektiivleping õiguste üleandmise tingimuste ja korra ning ulatuse kindlaks määramiseks. Vaidlustatud aktis endas sisaldub kogu teave, mida orkestri muusikutel on vaja selleks, et teha kindlaks, kas nende tasu on õiglane ja proportsionaalne.
- 29 Vastustaja väitel ei ole ta rikkunud direktiivi artiklit 20, võttes arvesse, et kaebajad ei ole tõendanud, et vaidlustatud aktis ette nähtud tasu oleks teoste või esituste kasutamisest saadava kogutuluga võrreldes ülemäära väike. Asjaolu, et vaidlustatud aktis ei ole ette nähtud täiendavat õiglast ja kohast tasu edu korral, ei kahjusta direktiivis sätestatud tulemuse saavutamist ega välista esitajate jaoks võimalust nõuda edu korral täiendavat hüvitist ning rääkida selleks ONB-ga läbi eraldi lepingu sõlmimise teel.
- 30 Lisaks sellele ei takista direktiivis ette nähtud eesmärgi saavutamist see, et vaidlustatud aktis ei ole eelkõige töölepingu alusel töötavate esitajate puhul ette nähtud õiguste tagasivõtmise võimalust juhul, kui materjali ei kasutata. Orkestri esituste puhul, mis hõlmavad kõigi orkestri koosseisu kuuluvate muusikute esitusi, on direktiivi 2019/790 artikli 22 lõike 2 teises lõigus antud võimalus tagasivõtmise korra kohaldamisest loobuda.

Menetlusse kaasatud isiku seisukoht

- 31 Menetlusse kaasatud isik leiab, et direktiivi 2019/790 artiklid 18–23, mida komisjoni esitatud algne ettepanek ei sisaldanud, on sõnastatud umbmääraselt, mis jätab liikmesriikidele nende ülevõtmisel väga avara kaalutlusruumi.

- 32 Menetluse kaasatud isiku hinnangul ei saa kaebajad sellele direktiivile tugineda järgmistel põhjustel:
- see ei ole Belgia õiguses vahetult kohaldatav;
 - õiguskindlusega seotud põhjustel – artiklis 26 on täpsustatud, et direktiivi (ja seega ka ülevõtmist käsitlevaid sätteid) ei kohaldata ühelgi juhul nende õiguste suhtes, mis on omandatud enne 7. juunit 2021. Enne 7. juunit 2021 toimunud õiguste üleandmist direktiiv seega ei reguleeri. Vaidlustatud akt jõustus aga 4. juunil 2021, mis tähendab, et selle direktiivi sätted ei saa seda mitte kuidagi mõjutada;
 - direktiiviga seoses tuginetakse üksnes selle artiklitele 18–22, mis puudutavad „kasutamislepinguid“, ent on kaheldav, kas need artiklid on kohaldatavad töölepingu või teenistussuhte raames tehtud esitusega seotud autoriõigusega kaasnevate õiguste üleandmise korral.
- 33 Igal juhul ei kahjusta vaidlustatud akt direktiivis 2019/790 ette nähtud eesmärgi saavutamist. Vaidlustatud aktis sätestatud tasu maksmise regulatsioon on direktiivis 2019/790 ette nähtud eesmärgiga täielikult kooskõlas.
- 34 Õiguse saab omandada lepingu või seaduse või halduse üldakti sätte alusel, mis toob kaasa selle, et õigus läheb üle. Direktiivi 2019/790 artikli 26 kohaselt ei mõjuta see direktiiv õigusi, mis on kas lepingu alusel või muul viisil üle antud enne 7. juunit 2021. Selle direktiivi normid ei kuulu kohaldamisele 7. juunist 2021 varasemate õigusaktide suhtes.

3. Kuues väide

- 35 Kuues väide puudutab mitmesuguste sätete, sealhulgas harta artikli 17 ja direktiivi 2019/790 artiklite 18–22 rikkumist.

Kaebajate seisukoht

- 36 Direktiivi kohaldatavusega seoses leiavad kaebajad, et vaidlustatud akti näol ei ole tegemist „sooritatud toiminguga“, vaid see on vastustaja poolt ühepoolselt „vastu võetud“ akt.

Esimene osa

- 37 Vaidlustatud aktis ette nähtud tasu autoriõigusega kaasnevate õiguste eest ei ole õiglane ja proportsionaalne – või proportsioonis olev – ning ei tugine mitte ühelegi objektiivsele ega asjassepuutuvale asjaolule, mis võimaldaks hinnata selle mõistlikkust.
- 38 Direktiivi 2019/790 põhjendusest 73 tuleneb, et selleks, et tasu saaks pidada õiglaseks ja proportsionaalseks – või proportsioonis olevaks – üleantud õiguste tegeliku või potentsiaalse majandusliku väärtusega, tuleb arvesse võtta esitaja

panust kogu esitusse ning kõiki muid asjaolusid, nagu turutavad või teose tegelik kasutamine. Ka kindlasummaline makse võib olla lubatav, võttes arvesse iga sektori eripära, ent see summa tuleb kindlaks määrata objektiivsel ja asjassepuutuval viisil eeltoodud asjaolusid arvesse võttes.

Vaidlustatud aktiga ette nähtud tasu kindlaksmääramisel ei ole vastustaja selle sektori eripärasid arvesse võttes tuginenud mitte mingisugustele olemasolevatele andmetele. Näiteks on teadmata ONB muusikute autoriõigusega kaasnevate õiguste kasutamisest saadava tulu suurus ning see ei saa seega võrdluskriteeriumiks olla.

- 39 Aastatel 2016–2019 toimunud arutelude käigus suurenesid ONB pakkumised selliselt, et 2017. aasta mai ja 2021. aasta veebruari vahel kasvas tema pakkumine 320 eurolt 600 euroni 25 kontserdi eest, ilma et selline kasv oleks tuginenud vähimalgi määral objektiivsetele ja asjassepuutuvatele hindamisargumentidele.
- 40 Võrdlusena ei ole arvesse võetud autoriõigusega kaasnevate õiguste tasusid, mis kehtivad juba aastaid ainsas ONB-ga sarnase suuruse ja õigusliku staatusega orkestris ehk Théâtre royal de la Monnaie's. Viimases näeb „kollektiivlepingu“ alusel rakendatav mehhanism ette tasu, mis moodustab umbes 2500 eurot aastas. See võrdlus näitab, et ONB muusikutele makstakse tasu, mis ei ole ilmselgelt õiglane ja proportsionaalne – või proportsiooniliselt olev – ning mis ei ole kuidagi põhjendatav objektiivsete, asjassepuutuvate ja mõistlike kaalutlustega.

Teine osa

- 41 Teises osas leiavad kaebajad, et vaidlustatud aktis ei sisaldu ühtki sätet, mis tagaks, et autoriõigusega kaasnevate õiguste omajatele makstakse täiendavat tasu nende esituste kasutamise edu korral.
- 42 Kuigi vaidlustatud akti artikli 4 lõikes 4 on täiendava hüvitise maksmine ette nähtud, sõltub see ühe lepingu täitmisest, mille on sõlminud ONB ja üks eraõiguslik aktsiaselts, kelle eesmärk on etenduste tootmine eelkõige ühte maksusoodustuste mehhanismi kasutades. See koostöö annab eraõiguslikule äriühingule võimaluse saada maksimaalselt suur kasum ning jätab ONB kanda maksimaalselt palju kulusid, mis on kahjulik riigile ja muusikutele.
- 43 Niisiis ei vasta vaidlustatud akt kuidagi direktiivi 2019/790 sisse kirjutatud põhimõttele, mille eesmärk on tagada muusikutele õiglane tasu, kui nendepoolse kunstiteoste esituse kasutamine on edukas.
- 44 Vaidlustatud akti artikli 4 lõige 4, mis ei loo mingisugust läbipaistvust seoses lepingute ja tootmiskuludega, jätab täiendava hüvitise maksmise täiesti juhuslikuks, kuna selle maksmine ei või ühelgi juhul muuta ONB lepingu täitmist kahjumlikuks ning kuna kõik produtseerimisega seotud muutuvkulud on võimalik maha arvata.

- 45 Vaidlustatud aktis ette nähtud kindlasummalist tasu lihtsalt indekseeritakse. Selle aktiga antakse aga autoriõigusega kaasnevad õigused üle kogu nende kehtivusajaks (50 aastat) ja kogu maailmas ning seal ei ole sätet, millega kohandataks kindlasummalist tasu juhul, kui selle aja jooksul nähtub ONB esituste kasutamisest saadavast kogutulust, et tasu on selle tuluga võrreldes ülemäära väike. Seda tasu ei kohandata kunagi, kui salvestust kroonib äriiline edu. Seeläbi on tegemist direktiivi 2019/790 artikli 20 ning õiglase ja proportsionaalse tasustamise põhimõtte rikkumisega.

Kolmas osa

- 46 Ükski vaidlustatud akti säte ei anna muusikutele võimalust kontrollida kriteeriume, mille järgi üleantud õiguste eest makstav tasu kindlaks määratakse, ega näe ette mingisugust ONB poolt nende õiguste kasutamist puudutavat ühist ja kõigile pooltele kättesaadavat aruandlust või seda puudutava teabe andmist või andmete jagamist. Kuna muusikutel ei ole mingit õigust saada ülevaadet partneriks oleva eraõigusliku äriühingu juhtimisest, ei ole neil mingisugust võimalust kontrollida, milline tulem on saadud nende poolt selle äriühingu ja ONB vahelise lepingu raames tehtud esitustest tekkinud autoriõigusega kaasnevate õiguste kasutamisest.

Neljas osa

- 47 Vaidlustatud aktis ei sisaldu mingisugust mehhanismi, mis võimaldaks autoriõigustega kaasnevad õigused nende omajatele tagastada, kui ONB neid õigusi ei kasuta, ning seega ei vasta see direktiivis 2019/790 sätestatud põhimõtetele.

Vastustaja seisukoht

- 48 Vastustaja leiab, et kaebajad ei ole direktiivi 2019/790 adressaatideks ning see ei puuduta teenistussuhtes olevaid teenistujaid.

Esimene osa

- 49 Direktiivi 2019/790 artikliga 18 ei ole vastuolus see, kui teenistussuhtes olevatele esitajatele määratakse esitajate autoriõigusega kaasnevate õiguste tasu kindlaks kuningliku dekreediga. Nagu ilmneb akti põhjendustest, on vaidlustatud akti andja töölepingu alusel töötavate kunstnike puhul arvestanud lepinguvabadusega.
- 50 Hinnates seda, kas esitajate tasu on õiglane ja proportsionaalne, tuleb arvesse võtta, et iga üksiku orkestrimuusiku üleantud õigustel ei ole mingisugust tegelikku ega potentsiaalset majanduslikku väärtust ilma üleantavate salvestatava teose autoriõiguste, teiste ONB esitajate autoriõigusega kaasnevate õiguste ja salvestise produtsendi autoriõigusega kaasnevate õigusteta. Orkestri esitajate autoriõigustega kaasnevad õigused moodustavad vaid ühe väikese osa kõigist intellektuaalomandi õigustest, mille ONB peab omandama selleks, et ta saaks muusikute esitusi vabalt kasutada. Vaidlustatud aktis sätestatud esitajate tasu on õiglane ja

proportsionaalne üleantud õiguste tegeliku või potentsiaalse majandusliku väärtusega.

- 51 Pealegi puudutab kaebajate esitatud väide üksnes 600 euro suurust kindlasummalist tasu ega arvesta mitut muud vaidlustatud aktis ette nähtud tasu, mis vastavad täielikult või osaliselt võõrandatud õiguste kasutamisest saadud netotulule ning on seega ilmselgelt proportsionaalsed ja õiglased.
- 52 Direktiivi 2019/790 artikli 26 lõige 2 räägib „toimingust“, mitte aga „lepingust“ või „kokkuleppest“, mis tähendab, et väljend „sooritatud toimingud“ hõlmab ka täitevvõimu poolt vastu võetud akte.

Teine osa

- 53 Kohustust määrata ONB esitajate tasu kindlaks, lähtudes nende esituste kasutamise võimalikust edust, ei pane direktiiv kõigil juhtudel, vaid üksnes siis, kui tasu osutub esituste kasutamisest saadava tasuga võrreldes ülemäära väikeseks.

Kolmas osa

- 54 600 euro suuruse kindlasummalise tasu kindlaksmääramise kriteeriumid, mis on sätestatud vaidlustatud akti artikli 4 lõikes 3, on selged ning muusikud saavad neid lihtsasti kontrollida, teades mitmel esitusel nad on osalenud ja kas neid esitusi salvestati või mitte. Ka teiste proportsionaalsete tasude kindlaksmääramise kriteeriumid on selged (netotulu pärast produktsiooniga seotud muutuvkulude maha arvamist). Muusikud saavad netotulu kogusumma välja arvutada, lähtudes protsendist, mille nemad said.

Menetlusse kaasatud isiku seisukoht

- 55 Menetlusse kaasatud isiku hinnangul on direktiivi 2019/790 artiklid 18–22 kohaldatavad üksnes kasutamislepingu puhul. Käesoleval juhul ei sõlmi ONB oma muusikutega kasutamislepingut.
- 56 Esimese osa kohta leiab ta direktiivi 2019/790 inglise- ja hollandikeelsele versioonile ning samuti selle põhjendustele 61 ja 73 tuginedes, et direktiivi artiklis 18 on ebaõigesti räägitud „proportsionaalsest“ ja mitte „proportsioonis olevast“ tasust. Tasu on seega direktiiviga kooskõlas, kui see on proportsioonis (üle antud või litsentsi esemeks olevate õiguste reaalse või potentsiaalse majandusliku väärtusega), olenemata sellest, kas see on kindlasummaline või proportsionaalne.
- 57 Vaidlustatud aktis on ette nähtud „sobiv ja proportsionaalne tasu“ direktiivi tähenduses, kuna muusikud saavad igal aastal 25 esinemist hõlmava 600 euro suuruse kindlasummalise tasu ja mitmeid hüvitisi, mis on proportsionaalsed netotuluga, mille ONB nende autoriõigustega kaasnevate õiguste kasutamisest saab. Vaidlustatud aktiga ette nähtud hüvitistel on seega ilmselgelt mõistlik seos

üle antud õiguste majandusliku väärtusega. Viimaks on vaidlustatud aktis ette nähtud tasud kooskõlas sektori praktikaga.

- 58 Direktiivi 2019/790 artiklist 18 ei tulene kuidagi kohustust reguleerida õiguste üleandmist asjaomaste muusikute teenistustingimustest eraldi seisva kokkuleppega, vaid selle lõikes 2 on vastupidi sätestatud, et „liikmesriigid [võivad] kasutada erinevaid kordi“.

Teine osa

- 59 Vaidlustatud aktis ette nähtud hüvitisi ei saa pidada tasuks, mis on „ebaproportsionaalselt väike võrreldes teose või esituse kasutamisest tuleneva otsese või kaudse kogutuluga“, kuna need hüvitised koosnevad eelkõige tasudest, mis on proportsionaalsed autoriõigusega kaasnevate õiguste kasutamisest saadud netotuludega ning moodustavad 50–100% ONB saadud netotulust.

IV. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnang

- 60 Esiteks küsimus, kas direktiiv 2019/790 on kohaldatav autoriõigusega kaasnevate õiguste üleandmise korral teenistussuhte raames ning teiseks küsimus, kas selle direktiiviga on vastuolus autoriõigusega kaasnevate õiguste üleandmist käsitleva halduse üldakti vastuvõtmine enne 7. juunit 2021, on sisulised küsimused.
- 61 Kuigi vaidlustatud akti preambulis on sõnaselgelt osutatud direktiivile 2019/790 ning põhjendatud seda, et esimene on teisega kooskõlas, on vastustaja esmakordselt käesolevas menetluses leidnud, et „kaebajad ei saa nõuda, et kohaldataks direktiivi artikleid 18–23, millest koosneb 3. peatükk „Autorite ja esitajate õiglase tasu kasutamislepingutes“, mis puudutab – nagu pealkirjast nähtub – üksnes esitajaid, kes on sõlminud lepingu oma autoriõigusega kaasnevate õiguste kasutamiseks, mitte aga avalikke teenistujaid“.
- 62 Menetluse kaasatud isik leiab samuti, et „on kaheldav, kas need artiklid on kohaldatavad töölepingu või teenistussuhte raames tehtud esitusega seotud autoriõigusega kaasnevate õiguste üleandmise korral“. Ta viitab direktiivi põhjendusele 72.
- 63 Vastustaja ja menetluse kaasatud isik leiavad lisaks sellele, et „direktiivi kohaldamine ei mõjuta enne 7. juunit 2021 sooritatud toiminguid ega omandatud õigusi“, samas kui vaidlustatud aktiga anti ONB muusikute autoriõigusega kaasnevad õigused üle 4. juunil 2021.
- 64 Vastustaja ja menetluse kaasatud isiku argumentide pinnalt tekib küsimus, kas direktiivis 2019/790 ja eelkõige selle artiklites 18–23 on silmas peetud autoriõigusega kaasnevate õiguste üleandmist teenistussuhte raames ning kui jah, siis kas vastustaja pidi neid sätteid järgima, võttes direktiivi ülevõtmiseks ette nähtud tähtaja jooksul vastu vaidlustatud akti, mis käsitleb ONB muusikute autoriõigusega kaasnevate õiguste ühepoolset üleandmist.

- 65 Need küsimused puudutavad liidu õiguse tõlgendamist ja tuleb seega ELTL artikli 267 kohaselt esitada Euroopa Liidu Kohtule.

V. Eelotsuse küsimused

1. Kas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. aprilli 2019. aasta direktiivi (EL) 2019/790, mis käsitleb autoriõigust ja autoriõigusega kaasnevaid õigusi digitaalsel ühtsel turul ning millega muudetakse direktiive 96/9/EÜ ja 2001/29/EÜ, artikleid 18–23 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus avalike teenistujate poolt töösuhte raames tehtud esitustega seotud autoriõigusega kaasnevate õiguste üleandmine halduse üldaktiga?
2. Kui vastus on jaatav, siis kas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. aprilli 2019. aasta direktiivi (EL) 2019/790, mis käsitleb autoriõigust ja autoriõigusega kaasnevaid õigusi digitaalsel ühtsel turul ning millega muudetakse direktiive 96/9/EÜ ja 2001/29/EÜ, artikli 26 lõikes 2 kasutatud mõisteid „sooritatud toimingud“ ja „omandatud õigused“ tuleb tõlgendada nii, et silmas on peetud eelkõige autoriõigusega kaasnevate õiguste üleandmist enne 7. juunit 2021 vastu võetud halduse üldaktiga?

TÖÖDOKUMENT